

Întrebări pentru reflecție:

- Cum putem utiliza informația din sursele de suport?
- Cum procedăm atunci când în sursele de suport nu găsim reguli/proceduri/instrucțiuni pentru un anumit context/situație?

(10 minute)

Notă pentru facilitator

- ✓ Conținuturile unei PPC nu pot fi preluate prin „copy-paste”, adică copiate cuvânt cu cuvânt și incluse în documentul instituției. Conținutul instrucțiunilor/procedurilor urmează să fie dezvoltat, concretizat și adaptat la specificul fiecărei instituții.
- ✓ Atunci când în sursele de suport nu găsim reguli/proceduri/instrucțiuni pentru un anumit context/situație, le formulăm în baza principiilor unei Politici de protecție a copilului:
 - Copiii au dreptul de a fi protejați de orice formă de abuz, neglijare, exploatare și trafic de copii;
 - Stare de bine a copilului trebuie protejată și promovată;
 - Interesele superioare ale copilului trebuie să primeze atunci când există un conflict de interese;
 - Opinia copilului este crucială în prevenirea violenței și în protecția copilului de abuz, neglijare, exploatare și trafic.

(10 minute)

Activitatea 5. Elaborarea structurii PPC (45 min.)

- Facilitatorul invită participanții să formeze 3 grupuri. Le aduce la cunoștință că urmează să elaboreze o structură a PPC care va include conținuturile asupra cărora au lucrat anterior, dar și elementele pe care consideră că e necesar să fie incluse. Se menționează că PPC trebuie să conțină prevederi prin care instituția:
 - previne toate formele de violență față de copii, inclusiv violența în mediul școlar;
 - răspunde la toate cazurile de violență identificate.

(20-25 minute)

- După expirarea timpului de lucru în grupuri, câte un reprezentant din fiecare grup prezintă varianta elaborată.
- După ce toate grupurile prezintă varianta de structură a PPC, se discută cu membrii grupului extins despre aspectele comune ale structurilor elaborate și diferențele dintre acestea. La sfârșitul discuției, participanții decid care va fi structura finală a PPC și identifică acele conținuturi pe care urmează să le mai elaboreze. Se decide structura care va fi utilizată la etapa de redactare a textului PPC.

(15 minute)

Activitatea 6. Tema pentru acasă (10 min.)

- Facilitatorul le explică participanților sarcina comună propusă spre realizare până la sesiunea următoare, și anume: finalizarea conținuturilor PPC privind protecția copiilor de violența din partea adulților și integrarea acestor conținuturi într-un singur document:
 - angajamentul instituției privind protecția copilului,
 - prevederi ce țin de prevenirea și intervenția în cazurile de violență față de copii, bullying și cyber-bullying,
 - acțiuni de răspuns în cazurile de violență suspectate.
- Se discută cu participanții despre modul de realizare a sarcinii. Se stabilește persoana/ persoanele care vor redacta textul integral al documentului.
- Totodată, participanților li se recomandă să prezinte documentul unor grupuri de copii, părinți și angajați pentru a obține feedback din partea acestora. Acest lucru poate fi realizat atât în format off-line, cât și on-line prin intermediul canalelor de comunicare pe care le utilizează. Acest feedback este important pentru asigurarea caracterului participativ al procesului și pentru îmbunătățirea conținuturilor PPC.
- După prezentarea sarcinii, facilitatorul răspunde la întrebările participanților.

(10 minute)

Activitatea 7. Feedbackul participanților la sfârșit de sesiune (10 min.)

- Facilitatorul solicită de la participanți feedback cu referire la sesiune:
 - Cum vă simțiți la finalul sesiunii?
 - Ce credeți despre utilitatea sesiunii?
 - Care sunt lecțiile învățate, concluziile despre elaborarea participativă a conținutului PPC privind protecția copiilor față de violența din partea adulților?
 - Care sunt nevoile Dvs. în realizarea acestor activități?
- Facilitatorul oferă tuturor participanților suficient timp pentru a se exprima și îi încurajează să-și expună opiniile.

(10 minute)

Sesiunea V. STRUCTURAREA CONȚINUTURILOR ELABORATE ȘI REDACTAREA FINALĂ A PPC

Obiective operaționale:

La finalul sesiunii, participanții/angajații instituției vor fi capabili:

- să generalizeze rezultatele activităților realizate în cadrul sesiunilor anterioare;
- să elaboreze anexele necesare PPC din instituție;
- să analizeze critic conținuturile elaborate.

Materiale și echipamente necesare:

- calculator, proiector;
- foi flipchart, carioci;
- Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor-victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului (aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 270 din 8 aprilie 2014);
- Fișa informativă 10. Lista actelor normative relevante elaborării conținutului PPC

Metode și forme de lucru: discuție, brainstorming, lucru în grupuri mici, prezentare

Timpul estimat pentru sesiune: 4 ore

Structura sesiunii:

Activitatea 1. Reflecții privind tema pentru acasă (20 min.)

Activitatea 2. Politica instituțională de protecție a copilului: conținuturi unite (70 min.)

Activitatea 3. Elaborarea anexelor PPC (120 min.)

Activitatea 4. Tema pentru acasă (15 min.)

Activitatea 5. Feedbackul participanților la sfârșit de sesiune (15 min.)

SCENARIUL SESIUNII

Activitatea 1. Reflecții privind tema pentru acasă (20 min.)

- Facilitatorul discută cu participanții despre activitățile pe care le-au realizat până la moment, pașii pe care i-au parcurs membrii grupului pentru a elabora conținutul Politicii de protecție a copilului și inițiază discuții privind tema pentru acasă – integrarea conținuturilor elaborate/revizuite într-un singur document.

(20 minute)

Activitatea 2. Politica instituțională de protecție a copilului: conținuturi unite (70 min.)

- Facilitatorul propune grupului să prezinte varianta PPC cu conținuturile integrate. Prezentarea variantei integrate poate fi realizată prin intermediul prezentării Power Point sau se va multiplica, oferind câte un exemplar al PPC pentru fiecare membru al grupului.
- În timp ce o persoană din grup prezintă documentul, ceilalți membrii ai grupului sunt invitați să analizeze conținuturile variantei elaborate/revizuite și să vină cu propuneri.

(45 minute)

Întrebări pentru reflecție:

- Conținuturile elaborate/revizuite răspund oare situației actuale sau nevoilor din instituție?
- Pe cine vizează prevederile din PPC?
- Prevederile sunt formulate clar, comportamental și la subiect?
- Acoperă toate aspectele protecției copilului împotriva violenței?
- Ce se cere de adăugat/reformulat/modificat?

Sugestii pentru facilitator. O să fie util pentru participanți dacă întrebările propuse pentru reflecție vor fi scrise pe flipchart sau vor fi proiectate. Ținând cont de faptul că documentul elaborat/revizuit este mare ca volum, pot fi făcute opriri logice în prezentarea acestuia pentru analiză și propuneri de îmbunătățire din partea participanților/facilitatorului. La finalul acestei activități, grupul va avea varianta completată a textului de bază al PPC.

(15 minute)

Notă pentru facilitator

- ✓ Politica de protecție a copilului poate avea următoarea structură:
 - angajamentul instituției privind protecția copilului,
 - prevederi privind prevenirea și intervenția în cazurile de violență față de copii, bullying și cyber-bullying,
 - acțiuni de răspuns în cazurile de violență suspectate.
- ✓ Toate prevederile Politicii de protecție a copilului sunt adresate adulților (angajaților instituției, părinților, oaspeților, voluntarilor etc.).
- ✓ Prevederile PPC vor fi formulate într-o manieră accesibilă și clară.

(10 minute)

Activitatea 3. Elaborarea anexelor PPC (120 min.)

- Facilitatorul le solicită participanților să propună idei privind anexele PPC în varianta reactualizată. În procesul formulării recomandărilor, se va ține cont de relevanța și utilitatea anexei, ulterior fiind elaborată o listă a anexelor.
- Facilitatorul formează câteva grupuri mici, după numărul anexelor identificate. Fiecare grup primește sarcina de a elabora/adapta conținutul anexei concrete. Participanților li se propune utilizarea resurselor informaționale deja cunoscute, menționate la rubrica Materiale și echipamente necesare a prezentei sesiuni.

(40 minute)

- După expirarea timpului rezervat, câte un reprezentant din fiecare grup prezintă conținutul elaborat pe flipchart. Ceilalți participanți sunt invitați să analizeze claritatea, utilitatea conținutului anexei elaborate/revizuite și să vină cu propuneri constructive. În scopul eficientizării activității de analiză a conținuturilor elaborate, participanților li se va propune să preia pe câteva minute rolul de părinte/cadru didactic/elev/voluntar/reprezentant mass-media etc.
- La finalul activității, grupul va avea primul proiect al anexelor elaborate/revizuite.

Sugestii pentru facilitator. Pe parcursul sesiunii este important să li se ofere tuturor participanților posibilitatea de a-și prezenta opinia, pentru a consulta ideile din diferite perspective. În caz de necesitate, facilitatorul va sublinia rolul participării active a tuturor actorilor educaționali din instituție.

(60 minute)

Notă pentru facilitator
✓ Politica de protecție a copilului poate conține următoarele anexe: – Definițiile terminologiei utilizate în PPC, – Declarația privind respectarea PPC, – Acordul părintelui/tutorelui/îngrijitorului pentru utilizarea opiniilor și imaginilor copilului, – Codul de conduită a personalului, – Ghidul de angajare a personalului etc.

(20 minute)

Activitatea 4. Tema pentru acasă (15 min.)

- Facilitatorul le explică participanților sarcina comună propusă spre realizare până la sesiunea următoare, și anume: finalizarea elaborării anexelor PPC. La finalizarea acestor anexe să țină cont de ideile și sugestiile discutate în cadrul sesiunii.
- Se discută cu participanții despre modul în care poate fi realizată sarcina. Se stabilește persoana/persoanele care vor redacta textul integral al documentului.
- După prezentarea sarcinii, facilitatorul va răspunde la potențialele întrebări ale participanților.

(15 minute)

Activitatea 5. Feedbackul participanților la sfârșit de sesiune (15 min.)

- Facilitatorul solicită de la participanți feedback cu referire la sesiune:
 - Cum vă simțiți la finalul sesiunii?
 - Ce credeți despre utilitatea sesiunii?
 - Care sunt lecțiile învățate și concluziile privind conținuturile și anexele PPC?
 - Care este poziția Dvs. în ceea ce privește protecția copilului împotriva violenței în momentul de față?

(15 minute)

Sesiunea VI. PROCESUL DE IMPLEMENTARE A PPC ÎN INSTITUȚIE

Obiective operaționale:

La finalul sesiunii, participanții/angajații instituției vor fi capabili:

- să înțeleagă importanța implementării participative a PPC în instituție și necesitatea monitorizării acestui proces;
- să planifice procesul de implementare a PPC (periodicitatea, părțile implicate, resursele, indicatorii de performanță etc.);
- să identifice elementele versiunii scurte a PPC și ale versiunii prietenoase copiilor.

Materiale și echipamente necesare: *foi flipchart, carioci*

Metode și forme de lucru: *discuție, brainstorming, lucru în grupuri mici, prezentare*

Timpul estimat pentru sesiune: 4 ore

Structura sesiunii:

Activitatea 1. Reflecțiile participanților privind tema pentru acasă (35 min.)

Activitatea 2. Activități de implementare a PPC în instituție (60 min.)

Activitatea 3. Planificarea procesului de implementare a PPC (60 min.)

Activitatea 4. Versiuni ale PPC: versiunea scurtă și versiunea prietenoasă copiilor (60 min.)

Activitatea 5. Tema pentru acasă (15 min.)

Activitatea 6. Feedbackul participanților la sfârșit de sesiune (10 min.)

SCENARIUL SESIUNII

Activitatea 1. Reflecțiile participanților privind tema pentru acasă

- Facilitatorul discută cu participanții despre activitățile pe care le-au realizat până la moment, pașii pe care i-au parcurs membrii grupului pentru a elabora Politica de protecție a copilului. Apoi propune grupului să prezinte anexele PPC pe care le-au avut de finalizat. Se fac completări și modificări, în caz că participanții vin cu asemenea propuneri.

(35 minute)

Activitatea 2. Activități de implementare a PPC în instituție (60 min.)

- Facilitatorul inițiază o discuție despre importanța implementării Politicii de protecție a copilului în instituție:
- Ce acțiuni ar urma să fie întreprinse ca urmare a elaborării documentului "Politica de protecție a copilului", astfel încât elevii din instituție să fie protejați de violență?

- Cum vedeți acest proces de implementare?
- În ce condiții implementarea PPC va fi una reușită?

(10 minute)

- Facilitatorul le comunică participanților că în continuare vor lucra în 3 grupuri mici la identificarea acțiunilor prin care prevederile scrise ale PPC sunt puse în practică:

Grupul 1 – activități prin care ne asigurăm că angajații instituției cunosc și aplică prevederile PPC;

Grupul 2 – activități prin care ne asigurăm că persoanele care vizitează instituția și intră în contact cu elevii (părinți, voluntari, reprezentanți mass-media, medici, polițiști, studenții-practicanți etc.) cunosc și aplică prevederile PPC;

Grupul 3 – activități prin care ne asigurăm că elevii din instituție cunosc despre PPC și despre felul în care instituția protejează elevii de orice formă de violență.

(20 minute)

- După expirarea timpului rezervat, grupurile prezintă rezultatele activității. La sfârșitul fiecărei prezentări, informația se discută în cadrul grupului mare și se completează cu propunerile participanților.

(10 minute)

Întrebări pentru reflecție:

- Când demarează procesul de implementare a PPC în instituție?
- La ce se referă activitățile identificate?
- Cum se desfășoară aceste activități în timp?
- Ce resurse mai sunt necesare pentru a realiza aceste activități?
- Cine realizează aceste activități?

(10 minute)

Notă pentru facilitator

- ✓ Procesul de implementare a PPC demarează după aprobarea acestui document de Consiliul de administrație al instituției de învățământ. Astfel, reglementările scrise devin obligatorii pentru angajații și vizitatorii instituției.
- ✓ Procesul de implementare a PPC presupune realizarea unor activități prin care prevederile scrise ale documentului sunt puse în practică. Acestea se pot referi la:
 - activități de informare a personalului instituției privind prevederile PPC și obligațiile pe care le au în protecția copilului împotriva violenței (de exemplu: oferirea versiunii complete a PPC angajaților pentru ca aceștia să o studieze și apoi să semneze Declarația de angajament, prin care angajatul se obligă să respecte prevederile PPC; oferirea unei versiunii prescurtate a PPC în cazul vizitatorilor și semnarea Acordului de informare etc.);
 - activități de instruire a personalului instituției privind îndeplinirea responsabilităților pe care le au referitor la protecția copilului (de exemplu: activități de dezvoltare a competențelor de identificare și raportare a cazurilor de violență suspectate);

- activități de informare și instruire a elevilor privind PPC și felul în care instituția protejează copiii de violență (de exemplu: oferirea unei versiuni a PPC prietenos copiilor și studierea conținutului acesteia; informarea elevilor despre modalitățile de sesizare anonimă de către elevi a cazurilor de violență etc.);
- activități de informare și instruire a părinților/reprezentanților legali cu privire la sarcinile și responsabilitățile instituției privind protecția copilului, descrise în PPC (de exemplu: oferirea unei versiuni prescurtate a PPC cu semnarea ulterioară a unui Acord privind înțelegerea și respectarea PPC etc.).
- ✓ Acțiunile de implementare a PPC se desfășoară pe tot parcursul anului școlar. Responsabili de realizarea acestor acțiuni sunt membrii echipei manageriale ai instituției și cadrele didactice. Pentru realizarea acțiunilor date este nevoie de mai multe instrumente elaborate în prealabil și inserate ca anexe la PPC.

(10 minute)

Activitatea 3. Planificarea procesului de implementare a PPC (60 min.)

- Facilitatorul le comunică participanților că urmează o activitate de planificare a procesului de implementare a PPC, în care urmează să stabilească:
 1. consecutivitatea desfășurării activităților de implementare;
 2. perioada de realizare a acestor activități;
 3. cine va fi responsabil de realizarea activităților;
 4. resursele necesare;
 5. indicatorii de performanță.
- Facilitatorul subliniază că aceste aspecte pot servi drept elemente de structură a unui Plan de implementare a PPC în instituție conform modelului ce urmează.

Planul de acțiuni pentru anii de studii 2021-2022 privind implementarea Politicii de protecție a copilului în instituția de învățământ _____ (model)

Nr.	Acțiuni	Termene de realizare	Persoane responsabile	Resurse necesare	Indicatori de performanță
1.	Prezentarea versiunii finale a PPC tuturor angajaților și semnarea Declarației de angajament	25 august – 1 septembrie 2021 Pe parcursul anului la angajarea persoanelor noi	Directorul instituției	Versiunea finală a PPC electronică și cea imprimată Declarația de angajament	Semnarea Declarației de angajament privind protecția copiilor împotriva violenței de către toți angajații instituției (X număr angajați)

Nr.	Acțiuni	Termene de realizare	Persoane responsabile	Resurse necesare	Indicatori de performanță
2.	Amplasarea unei boxe într-un loc vizibil și accesibil pentru sesizarea cazurilor de violență suspectate/reale	Se va stipula data		Boxă și identificarea locului	Boxă amplasată Numărul de sesizări/ tipuri de sesizări
3.	Prezentarea coordonatorului ANET și a funcției acestuia fiecărei clase din instituție	Pa parcursul lunii septembrie	Coordonatorul ANET		Numărul de clase care au făcut cunoștință cu coordonatorul ANET

(10 minute)

- Facilitatorul analizează cu participanții această structură, care poate fi modificată sau completată în cazul în care membrii grupului vin cu propuneri. După stabilirea unei structuri finale, facilitatorul propune să fie elaborat în comun Planul de implementare a PPC, utilizând pentru aceasta activitățile identificate la Activitatea anterioară, dar și alte acțiuni necesare pentru implementarea eficientă a PPC. Planul poate fi notat inițial pe un flipchart, pentru ca ulterior să fie elaborat și redactat în format electronic.

(40 minute)

Întrebări pentru reflecție:

- Ce pași trebuie întreprinși pentru a asigura realizarea acțiunilor din Planul de implementare?
- Care sunt instrumentele sau resursele de care avem nevoie pentru realizarea acțiunilor din Plan?
- Cine din instituție va monitoriza realizarea acestui Plan?

(5 minute)

Notă pentru facilitator
✓ Pentru a avea certitudinea că Planul de implementare a PPC va fi realizat, este necesar ca: – Planul să fie prezentat la Consiliul profesoral pentru ca toate cadrele didactice să cunoască conținutul și persoanele responsabile; – să fie desemnată o persoană care va monitoriza realizarea Planului respectiv. În contextul dat, cea mai potrivită persoană este Coordonatorul activităților de prevenire, identificare, raportare și referire a cazurilor de abuz, neglijare, exploatare și trafic de copii (Coordonatorul ANET); – să fie acordată asistență metodologică cadrelor didactice care întâmpină dificultăți în realizarea acțiunilor de care sunt responsabile. Această asistență poate fi oferită de membrii Grupului intrașcolar.

- ✓ Ca instrumente de implementare mai sunt necesare:
- versiunea scurtă a PPC;
- versiunea prietenoasă copiilor a PPC.

(5 minute)

Activitatea 4. Versiuni ale PPC: versiunea scurtă și versiunea prietenoasă copiilor (60 min.)

- Facilitatorul menționează că pentru a atinge scopul PPC, și anume de a proteja eficient copiii de violență, se recomandă elaborarea a 2 instrumente:
 1. Versiunea scurtă a PPC,
 2. Versiunea prietenoasă copiilor a PPC.
- Se discută cu participanții următoarele aspecte:
 - Pentru ce este necesară o versiune scurtă a PPC? În ce situații avem nevoie de ea?
 - Ce înseamnă produs/material „prietenos copiilor”?
 - De ce este necesar să elaborăm o versiune a PPC prietenoasă copiilor?

(10 minute)

- Facilitatorul anunță că în continuare participanții vor lucra în grupuri mici și vor stabili ce elemente din versiunea completă vor fi incluse în versiunile scurte ale PPC:

Grupul 1 – va identifica elementele/conținuturile din versiunea reactualizată a PPC necesare a fi incluse în versiunea scurtă, destinată adulților.

Grupul 2 – va identifica elementele/conținuturile ce pot fi incluse în versiunea prietenoasă copiilor și modul în care acestea pot fi adaptate.

(30 minute)

- După expirarea timpului rezervat, fiecare grup prezintă rezultatul activității și, în caz de necesitate, se aduc completări.

(25 minute)

Notă pentru facilitator

- ✓ Versiunea scurtă a PPC este destinată persoanelor care vin în instituție să desfășoare anumite activități, precum și părinților elevilor. Această versiune este utilizată pentru a informa persoanele despre responsabilitățile pe care le au privind protecția copiilor împotriva violenței.
- ✓ Versiunea prietenoasă copiilor a PPC este elaborată cu scopul de a informa într-un mod accesibil/pe înțelesul copiilor despre obligațiile adulților din instituție privind protecția împotriva oricărei forme de violență și modul în care se realizează aceste obligații (de exemplu: ce este violența față de copii, ce comportamente trebuie să manifeste adulții în relație cu copiii, cine sunt persoanele de la care pot solicita ajutor în cazul în care sunt victime/martori ai violenței din partea semenilor și a adulților etc.).
- ✓ Aceste versiuni vor fi incluse în PPC la rubrica Anexe.

(5 minute)

Activitatea 5. Tema pentru acasă (15 min.)

- Facilitatorul le explică participanților sarcina comună propusă spre realizare până la sesiunea următoare, și anume:
 - redactarea versiunii scurte a PPC;
 - redactarea versiunii prietenoase copiilor a PPC;
 - redactarea în format electronic a Planului de implementare a PPC.
- Se discută cu participanții despre modul în care poate fi realizată sarcina. Se stabilește persoana/persoanele care vor redacta textul integral al documentului.

(15 minute)

Activitatea 6. Feedbackul participanților la sfârșit de sesiune (10 min.)

- Facilitatorul solicită de la participanți feedback cu referire la sesiune:
 - Cum vă simțiți la finalul sesiunii?
 - Ce credeți despre utilitatea sesiunii?
 - Care sunt lecțiile învățate, concluziile privind procesul de implementare a PPC în instituția Dvs.?
- Facilitatorul oferă tuturor participanților suficient timp pentru a se exprima și îi încurajează să-și expună opiniile.

(10 minute)

Sesiunea VII. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA PPC

Obiective operaționale:

La finalul sesiunii, participanții/angajații instituției vor fi capabili:

- să conștientizeze importanța procesului de monitorizare și de evaluare a PPC pentru asigurarea protecției copiilor în instituția de învățământ;
- să cunoască conținutul procesului de monitorizare a Planului de implementare a PPC;
- să cunoască modul de desfășurare a evaluării PPC: scop, etape, persoane implicate;
- să analizeze și să aplice instrumentele: Chestionarul de evaluare a PPC, Chestionarul pentru elevi privind cazurile de violență în școală.

Materiale și echipamente necesare:

- foi flipchart, carioci,
- fișe pentru participanți:
 - ✓ Fișa de lucru 11. Chestionar de evaluare a Politicii de protecție a copilului;
 - ✓ Fișa de lucru 6. Chestionar pentru elevi privind riscurile de violență față de copii.

Metode și forme de lucru: *discuție, analiză critică a informației, reflecție*

Timpu estimat pentru sesiune: 4 ore

Structura sesiunii:

Activitatea 1. Reflecțiile participanților privind Activitatea de dezvoltare a PPC: versiunea scurtă, versiunea prietenoasă copiilor (40 min.)

Activitatea 2. Monitorizarea procesului de implementare a PPC (30 min.)

Activitatea 3. Evaluarea PPC (40 min.)

Activitatea 4. Instrumente de evaluare a PPC (100 min.)

Activitatea 5. Feedbackul participanților la final de program (30 min.)

SCENARIUL SESIUNII

Activitatea 1. Reflecțiile participanților privind Activitatea de dezvoltare a PPC: versiunea scurtă, versiunea prietenoasă copiilor (40 min.)

- Facilitatorul discută cu participanții despre activitățile pe care le-au realizat până la moment, pașii pe care i-au parcurs membrii grupului pentru a dezvolta Politica instituțională de protecție a copilului. Propune participanților să prezinte rezultatele elaborării versiunilor PPC: 1) versiunea scurtă, 2) versiunea prietenoasă copiilor.

(40 minute)

Activitatea 2. Monitorizarea procesului de implementare a PPC (30 min.)

- Facilitatorul discută cu participanții sensul noțiunii de monitorizare a procesului de implementare a PPC:
- Cum înțelegeți termenul de monitorizare a PPC?
- Ce este supus monitorizării?
- Cine monitorizează procesul de implementare a PPC?
- Care sunt criteriile conform cărora se monitorizează PPC?
- Facilitatorul le prezintă participanților informația privind monitorizarea procesului de implementare a PPC, utilizând informația din rubrica Notă pentru facilitator.

(20 minute)

Notă pentru facilitator

- ✓ Monitorizarea PPC reprezintă Activitatea de colectare continuă a informațiilor ce țin de:
 - gradul de realizare a activităților din cadrul Planului de implementare a PPC;
 - resursele utilizate pentru implementarea PPC;
 - rezultatele obținute.
- ✓ Monitorizarea PPC se realizează pentru:
 - a evalua gradul de implementare a acțiunilor;
 - a identifica abaterile de la scopurile stabilite inițial și a ajusta activitățile din PPC unde este necesar.
- ✓ Monitorizarea Planului de implementare a PPC va fi realizată de:
 - membrii echipei manageriale,
 - coordonatorul ANET și psiholog, dacă acesta este în instituție.
- ✓ Fiecare dintre aceste persoane va monitoriza realizarea anumitor activități din Planul de implementare, care poate fi completat cu rubrica Responsabil de monitorizare. Aceasta va permite ca toți cei implicați în implementarea și monitorizarea PPC să-și cunoască domeniile de responsabilitate.
- ✓ Rezultatele monitorizării vor fi utilizate în etapa de evaluare a PPC, pentru a înțelege în ce măsură și cât de eficient a fost realizat Planul de implementare.

(10 minute)

Activitatea 3. Evaluarea PPC (40 min.)

- Facilitatorul discută cu participanții despre evaluarea PPC, adresând următoarele întrebări:
- Ce este evaluarea PPC?
- Ce se va evalua în cazul Politicii de protecție a copiilor?

- Cine va fi responsabil de organizarea evaluării PPC?
- Care vor fi etapele evaluării?
- Cine va fi implicat în fiecare etapă?
- Când va fi realizată evaluarea PPC?
- Prin ce instrumente poate fi realizată evaluarea?
- Cum vor fi utilizate rezultatele evaluării?
- Facilitatorul prezintă grupului informația despre evaluarea PPC din rubrica Notă pentru facilitator.

(30 minute)

Notă pentru facilitator

- ✓ Evaluarea PPC constă în analiza informațiilor acumulate pe parcursul monitorizării, pentru a înțelege astfel dacă activitățile din Planul de implementarea a PPC au atins scopul propus, și anume – de a asigura protecția copiilor față de orice formă de violență.
- ✓ În timp ce monitorizarea este descriptivă, evaluarea este explicativă. Așadar, evaluarea NU poate fi realizată dacă nu este asigurată în mod consecvent monitorizarea conform unui șir de indicatori.
- ✓ Procesul de evaluare a PPC se va desfășura la sfârșitul fiecărui an de studii și va fi organizat de membrii grupului intrașcolar.
- ✓ Procesul de evaluare presupune următorii pași:
 1. identificarea instrumentelor de colectare a datelor,
 2. aplicarea instrumentelor de evaluare,
 3. analiza și prezentarea datelor obținute.
- ✓ Evaluarea se bazează pe datele obținute din monitorizare, dar și din alte surse: chestionare, interviuri, discuții. Ca instrumente de evaluare pot fi utilizate chestionarele prezentate în acest suportul de curs, totodată instituția poate să elaboreze propriile instrumente.
- ✓ Analiza rezultatelor evaluării oferă posibilitatea de a înțelege eficiența acțiunilor din Plan și modul în care acestea răspund la necesitatea copiilor de a fi protejați de violență.
- ✓ Rezultatele evaluării vor sta la baza reactualizării PPC prin modificarea/completarea cu noi conținuturi și vor duce la îmbunătățirea procesului de implementare.

- ✓ Reactualizarea PPC prin modificarea/completarea conținuturilor sau a procesului de implementare poate fi realizată de un grup de lucru constituit din cadre didactice, cadre nondidactice, reprezentanți ai elevilor și ai părinților.
- ✓ La sfârșitul fiecărui an școlar, responsabilii de monitorizare vor elabora un raport comun privind rezultatele monitorizării și evaluării, pe care îl vor prezenta angajaților, reprezentanților grupului de părinți și reprezentanților grupului de elevi.

(10 minute)

Activitatea 4. Instrumente de evaluare a PPC (100 min.)

- Facilitatorul le comunică participanților că în continuare vor analiza 2 instrumente de evaluare a PPC:
 1. Fișa de lucru 11. Chestionar de autoevaluare privind Politica de protecție a copilului;
 2. Fișa de lucru 6. Chestionar pentru elevi privind riscurile de violență față de copii.
- Facilitatorul prezintă structura și conținutul Chestionarului de autoevaluare privind Politica de protecție a copiilor: conținut, proces de elaborare și de implementare.
- Participanților li se propune să vină cu idei de îmbunătățire a acestui chestionar și, în caz de necesitate, se fac modificările/completările respective. Facilitatorul discută cu participanții despre modul de aplicare a chestionarului și de analiză a rezultatelor.

(40 minute)

- Facilitatorul prezintă succint al doilea instrument ce poate fi utilizat în etapa de evaluare, acesta fiind deja cunoscut de la Sesiunea a II-a a Programului, și anume, Chestionarul pentru elevi privind riscurile de violență față de copii.
- Le propune participanților să analizeze itemii din chestionar și să vină cu idei de completare sau de modificare a acestora.
- Facilitatorul discută cu participanții despre modul de aplicare a chestionarului și de interpretare a rezultatelor obținute.

(40 minute)

Notă pentru facilitator

- ✓ Chestionarul de autoevaluare privind Politica de protecție a copiilor este destinat persoanelor care au participat la elaborarea și implementarea PPC în instituție.
- ✓ Aplicarea acestui chestionar va fi realizată de către coordonator în cadrul unei ședințe de lucru, la care vor fi invitate persoanele implicate în procesul de dezvoltare a PPC. Participanții pot fi împărțiți în grupuri mici pentru a completa anumite părți ale Chestionarului de autoevaluare privind PPC. De exemplu, participanții pot fi împărțiți în două grupuri și fiecare grup va completa una din cele două părți ale chestionarului. Ulterior, grupurile vor prezenta rezultatele autoevaluării. Acestea vor fi discutate în cadrul grupului mare pentru a identifica aspectele care trebuie îmbunătățite: conținut, proces de elaborare și de implementare. (De exemplu, în procesul de autoevaluare se poate descoperi că în conținutul PPC lipsesc reguli pentru un anumit context.) Coordonatorul va documenta toate concluziile.
- ✓ Chestionarul pentru elevi privind cazurile de violență este utilizat pentru a obține informație cantitativă și calitativă de la toți sau de la majoritatea elevilor despre situațiile de violență cu care se confruntă în instituție și în afara acesteia. Chestionarul poate fi aplicat de către diriginte sau psiholog în fiecare clasă de elevi. Dirigințele va prezenta rezultatele generalizate grupului intrașcolar, care le va analiza și va face concluzii privind protecția copiilor din instituție împotriva violenței.
- ✓ Rezultatele evaluării, obținute din diferite surse (monitorizare, chestionare etc.), vor fi analizate, documentate de membrii grupului intrașcolar și prezentate tuturor părților implicate. Membrii grupului de lucru vor utiliza aceste concluzii în etapa de reactualizare a PPC și la elaborarea planului anual de implementare a PPC în instituție.

(20 minute)

Activitatea 5. Feedbackul participanților la final de program (30 min.)

- Facilitatorul solicită de la participanți feedback cu referire la întregul procesul de activitate în cadrul grupului de lucru.
- Cum a decurs procesul de dezvoltare a PPC?
- Care au fost concluziile/lecțiile învățate în timpul programului?
- Care credeți că este rolul grupului de lucru în continuare?

LISTA ANEXELOR

Fișa informativă 1. **Violența față de copii: forme și indicatori**

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) definește violența față de copii ca orice formă de maltratare fizică și/sau psihică, abuz sexual, neglijare, tratare neglijentă, exploatare în scopuri comerciale, care poate cauza daune efective sau potențiale pentru sănătatea, supraviețuirea, dezvoltarea, demnitatea copilului, în contextul unei relații de responsabilitate, încredere sau autoritate.

În conformitate cu Legea nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți, Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor-victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08.04.2014:⁹

- **violență fizică** – vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar;
- **violență sexuală** – orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu copilul, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar;
- **violență psihologică** – impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interdicere a realizării profesionale, interdicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar;
- **neglijarea copilului** – omisiunea sau ignorarea voluntară sau involuntară a responsabilităților privind creșterea și educarea copilului, fapt care pune în pericol dezvoltarea lui fizică, mintală, spirituală, morală sau socială, integritatea lui corporală, sănătatea lui fizică sau psihică.

Neglijarea poate lua următoarele forme:

- **neglijare alimentară** – privarea copilului de hrană sau malnutriția acestuia;
- **neglijare vestimentară** – lipsa de îmbrăcăminte și/sau de încălțăminte, în special a celor necesare pentru perioada rece a anului;
- **neglijare a igienei** – nerespectarea normelor generale de igienă personală, condiții de locuit insalubre, care amenință viața sau sănătatea copilului;

⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro

- **neglijare medicală** – lipsa ori refuzul îngrijirilor medicale necesare pentru protecția vieții, integrității corporale și a sănătății copilului, neadresarea la medici în cazuri de urgență;
- **neglijare educațională** – refuzul încadrării copilului într-o instituție școlară, neșcolarizarea copilului;
- **neglijare emoțională** – ignorarea problemelor psihoemoționale ale copilului;
- **neglijare în supraveghere** – punerea sau lăsarea copilului în condiții ori circumstanțe în care lipsa de supraveghere poate conduce la îmbolnăvirea copilului, traumatismul copilului, exploatarea copilului sau decesul acestuia;
- **exploatarea prin muncă a copilului** – munca ce prin natura sa sau prin condițiile în care se exercită este susceptibilă de a dăuna sănătății, securității sau moralității copilului;
- **trafic de copii** – recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil în scop de exploatare, chiar dacă aceste acțiuni nu se realizează cu aplicarea vreunuia din mijloacele de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau de situație de vulnerabilitate ori prin darea sau primirea de bani ori de beneficii de orice gen pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane, în scopul exploatării acesteia.

Violența în bază de gen este termenul general utilizat pentru a cuprinde violența care are loc ca urmare a așteptărilor de rol asociate fiecărui gen, împreună cu relațiile inegale de control și putere dintre cele două genuri, în contextul unei societăți specifice.

Indicatori ai violenței după formele de violență

Rareori un singur indicator este o dovadă concludentă că un copil a fost traumatizat. În cele mai multe cazuri, copiii prezintă un grup de indicatori comportamentali și fizici.

Forma de violență	Indicatori fizici	Indicatori psihocomportamentali
Violență fizică	– Leziuni (echimoze, tăieturi, arsuri, urme de mușcături, fracturi etc.) care nu sunt în concordanță cu explicația oferită (ex.: echimoză extinsă pe o anumită zonă); – Prezența mai multor leziuni într-o perioadă de timp; – Orice echimoză pe corpul copilului; – Leziuni faciale la copiii-preșcolari (ex.: tăieturi, echimoze, răni etc.); – Leziuni incompatibile cu vârsta și cu dezvoltarea copilului.	– Nu-și poate aminti cum au apărut leziunile sau oferă o explicație inconsecventă; – Frică de adulți sau nedorință de a merge acasă, absenteism școlar; – Se poate ghemui sau eschiva, dacă este atins în mod neașteptat; – Poate afișa o privire lipsită de expresie sau rece; – Extrem de agresiv sau de retras; – Poartă mâneci lungi pe timp cald pentru a ascunde leziunile; – Extrem de ascultător/supus, trist, plânge frecvent.

Forma de violență	Indicatori fizici	Indicatori psihocomportamentali
Violență psihologică/emoțională	– Enurezis și/sau diaree, care nu au origine medicală; – Plângeri psihosomatice frecvente: dureri de cap, greață, dureri abdominale; – Copilul nu reușește să se dezvolte.	– Izolare sau agresivitate extremă, schimbări ale stărilor de spirit; – Prea ascultător; prea manierat, prea îngrijit și curat; – Comportament demonstrativ (în scopul atragerii atenției); – Afișează o inhibare extremă în timpul jocului; – Relații proaste cu semenii; – Depresii severe, tentative de suicid; – Fuga de acasă; – Își cere scuze în mod constant.
Violență sexuală	– Prurit neobișnuit sau excesiv în zona genitală sau anală; – Lenjerie de corp ruptă, pătată sau înșăngerată (poate fi observată când copilul merge la baie); – Sarcină sau boală venerică; – Leziuni în zonele vaginale sau anale (ex.: echimoze, umflături sau infecții). – În timp ce indicatorii abuzului sexual de mai sus nu sunt concludenți, unul sau mai mulți ar putea fi un semn că copilul are nevoie de ajutor.	– Jocuri sexuale nepotrivite vârstei, cu jucării, cu sine însuși, cu alții (ex.: replicarea actelor sexuale explicite); – Desene sexuale explicite și/sau descrieri nepotrivite vârstei; – Cunoștințe sexuale bizare, sofisticate sau neobișnuite; – Promiscuitate; – Prostituație; – Comportamente seducătoare; – Teamă de domiciliu, teamă excesivă de bărbați sau de femei; – Depresii.
Neglijare	– Abandon; – Necesități medicale/stomatologice nesupravegheate; – Lipsa substanțială de supraveghere; – Foame, haine necorespunzătoare, igienă precară; – Condiții persistente: scabie, păduchi, erupții cutanate de la scutece sau alte tulburări ale pielii; – Întârzieri în dezvoltare (limbaj, greutate corporală).	– Afișează în mod regulat oboseală sau apatie, adoarme la ore; – Fură alimente sau deseori cere mâncare de la colegii de clasă; – Raportează că niciun îngrijitor nu este acasă; – Absenteism frecvent/întârzieri; – Comportament autodistructiv (droguri, alcool, automutilare); – Abandon școlar (adolescenți).

Fișa informativă 2. Ce este bullyingul?

Cuvântul „**bullying**” nu are o traducere exactă în limba română, însă poate fi asociat cu termenii de **hărțuire**, **intimidare**, **terorizare**, **brutalizare**.

Spunem că un comportament constituie **bullying** atunci când:

1. Nu se întâmplă doar o dată, ci de mai multe ori, adică are un caracter repetitiv, iar termenii relevanți care arată această dimensiune în relatările copiilor sunt: “în fiecare zi, întotdeauna, de fiecare dată, mereu, tot timpul” ș.a.
2. Este un comportament făcut cu intenția de a răni, nu este accidental sau ca rezultat al trăirii unor emoții de furie.
3. Implică un dezechilibru de putere:
 - persoana care rănește, umilește, înjosește intenționat are un avantaj de putere față de persoana care este rănită;
 - persoana care manifestă comportamentul de bullying obține plăcere, bună dispoziție, putere, statut, respect din această situație; persoana care este rănită nu doar că nu obține niciun beneficiu social, ci înregistrează multe pierderi (imagine, stimă de sine, statut, popularitate etc.).

De regulă, actele de violență, intimidare și hărțuire care au loc în instituțiile de învățământ, pe lângă **agresor** (abuzator, opresor) și **victimă** (abuzat, oprimat), implică, de asemenea, **martorii** (observatorii, spectatorii). Deseori, abuzatorul/agresorul nu acționează de unul singur, adică în jurul unui „lider principal” se formează un grup de susținători, care preiau următoarele roluri:

- **Inițiatorul**;
- **Adeptul** (scutierul) – care aprobă actele de violență și ia parte activă la ele, dar nu este inițiatorul și nu joacă rolul principal;
- **Suporterul activ** – care susține violența activ și deschis, de exemplu prin râsete sau atragerea atenției asupra situației, dar personal nu se implică;
- **Suporterul pasiv** – căruia îi place să-și bată joc, dar care nu arată semne evidente de susținere;
- **Observatorul indiferent** (spectatorul) – care nu se implică în procesul de violență și nu ocupă o poziție definită;
- **Apărătorul pasiv** – care consideră că trebuie să ajute victima, dar nu se hotărăște să acționeze din frica de a fi el însuși victimă;
- **Apărătorul** – care poate încerca să ofere ajutor, se poate implica pentru a opri abuzul.

Bullyingul se manifestă în mod diferit. În unele cazuri, poate lua forma **agresiunii verbale**: cuvinte jignitoare, poreclire sau luare sistematică în derâdere pentru unele caracteristici deosebite ale persoanei: aspect exterior, manieră de vorbire, îmbrăcare, mers, mimică, gesturi, inclusiv provocate de boală sau dizabilitate (balbism, șchiopătat). În alte cazuri, intimidarea poate lua forma **agresiunii fizice**: bătăi, îmbrânceli, depozedări de bunuri sau deteriorarea lor, umiliri (de exemplu, prin impunerea persoanei să îndeplinească acțiuni umilitoare sau acte de violență în raport cu terțe persoane). Asemenea acțiuni fizice și verbale caracterizează **bullyingul direct**.

Bullyingul indirect se manifestă prin acțiuni mai puțin vizibile – comportament manipulator: diseminarea informațiilor false, a bârfelor, zvonurilor; excluderea persoanei din cercul de comunicare, din activități și jocuri comune; respingerea, ignorarea, boicotul, care duc la izolarea și marginalizarea victimei.

Tipuri de comportamente de bullying

Comportamente sistematice sau repetate:

- Rănirea fizică a cuiva (pălmuirea, împingerea, lovirea).
- Amenințarea cu rănirea fizică a cuiva sau chiar și a altor persoane importante pentru acea persoană.
- Amenințarea cu distrugerea lucrurilor importante.
- Distrugerea lucrurilor personale ale unei persoane.
- Deposdarea de bani sau de alte bunuri personale prin înfricoșarea sau forțarea cuiva.
- Furtul.
- Umilirea sau punerea cuiva într-o poziție stânjenitoare în mod deliberat.
- Înjosirea cuiva, poreclirea, insultarea, batjocorirea sau “glume” făcute pe seama cuiva sau a familiei persoanei respective, a culturii și religiei sale.
- Imitarea unor aspecte particulare ale unei persoane (ticuri motorii, ticuri verbale, un anumit fel de a merge, de a privi etc.).
- Atingerea unei persoane în locuri nepotrivite (ex.: atingerea zonelor intime).
- Răspândirea zvonurilor despre o altă persoană.
- Excluderea unei persoane din grup sau lăsarea ei pe dinafară.
- Adresarea unor remarci rasiste, homofobe sau cu tentă sexuală.
- Ascunderea lucrurilor cuiva.
- Neatingerea demonstrativă a lucrurilor personale ale unui coleg pentru a evita contaminarea sau îmbolnăvirea.
- Scrierea unor mesaje (uneori anonime) cu un conținut care rănește o persoană.
- Distribuirea pe rețelele de socializare a imaginilor sau a informațiilor compromițătoare despre cineva.
- Divulgarea unor informații personale despre cineva (bârfa).
- Răspândirea unor informații despre situația familială dificilă a cuiva.

Efectele bullyingului asupra copiilor

Elevii care trăiesc experiența bullyingului sunt mult mai predispuși la dezvoltarea problemelor emoționale, tulburări de anxietate, depresie, tulburări alimentare, comportamente de autoră-nire, mergând până la gestul final de a-și lua viața.

Perturbările din viața lor emoțională se reflectă într-o calitate mai scăzută a vieții și o afectare a funcționării lor școlare: absenteism, abandon școlar, delincvență juvenilă, performanțe scăzute la învățătură.

De cele mai multe ori, victimele nu împărtășesc trăirile lor, din rușine sau din frica răzbunării din partea hărțuitorilor. Aceștia, la rândul lor, nu au niciun interes să vorbească, căci riscă să-și piardă prestigiul printre colegi și capacitatea de a-i domina, dar și de teama că ar putea fi pedepsiți de către adulți.

Simptome manifestate de copiii-victime ale bullyingului:

În cazul în care este supus bullyingului, copilul:

- devine mai tăcut, mai trist și introvertit;
- exprimă neîncredere în forțele proprii;
- se izolează, se retrage din interacțiunile cu familia;
- se izolează de prieteni, nu mai ia parte la activitățile care altădată îi făceau plăcere, preferă să stea acasă;
- caută pretexte să lipsească de la școală (acuzând dureri de cap sau stomac, răceli etc.);
- refuză să meargă singur la școală;
- vine mai târziu de la școală (pentru a-și evita colegii);
- îi scade interesul pentru teme și, implicit, notele;
- îi scade pofta de mâncare;
- apar perturbări ale somnului (inclusiv enurezis nocturn), care provoacă oboseală;
- se concentrează mai greu, uită din cauza oboselii sau a faptului că îl preocupă altceva;
- merge la toaletă doar acasă (evită să meargă la școală, căci acolo, fără supravegherea adultului, se întâmplă cele mai multe din comportamentele de bullying);
- apare cu hainele murdare sau rupte, cu tăieturi sau vânătăi, pe care nu le poate explica;
- cere bani suplimentari față de banii de buzunar pe care îi primește în mod obișnuit; dacă nu primește, recurge la furt;
- apar reclamații de la școală privind lipsa de interes față de teme sau probleme de comportament (bătăi cu colegii).

Fișa de lucru 3. Studiu de caz¹⁰

Situația 1

Ana este o elevă de 13 de ani, care își face studiile în clasa a șasea. Îi place mult să meargă la școală și participă cu plăcere la activitățile extrașcolare. Recent, directorul a angajat un nou profesor de educație fizică. Directorul a semnat contractul cu profesorul, deși acesta nu a furnizat documentele solicitate pentru ca școala să angajeze pe cineva la acest post vacant. Ana s-a înscris la secția de volei condusă de noul profesor și s-a alăturat echipei școlare. În scurt timp, Profesorul a început să o favorizeze și să o laude. I-a oferit ore individuale suplimentare. În timpul acestor ore, directorul adjunct al instituției a intrat în sala de sport. Ea a văzut profesorul îmbrățișând-o pe Ana. Fata a încercat să-l oprească și i-a cerut să înceteze. Indignat, directorul adjunct a vrut să evite un scandal și a fost de acord să rezilieze contractul de comun acord. Câteva săptămâni mai târziu, directorul adjunct a aflat că, doi ani mai devreme, profesorul a fost condamnat pentru abuzul sexual al unei fete de 14 ani.

Situația 2

În timpul unei conversații cu psihologul școlii, Olga, o fetiță de 14 ani, i-a povestit că tatăl său o bate pe ea și pe sora sa de 12 ani. I-a arătat câteva înregistrări video luate cu telefonul său mobil, în care era prezentat comportamentul violent al tatălui ei față de sora sa. În timpul unei alte întâlniri, fata a mărturisit că a fost mai mult decât atât. Tatăl a organizat un joc în care fata trebuia să aleagă o cifră de la 1 la 8. Fiecărei cifre îi este atribuit un comportament sexual: de la a-și scoate tricoul până la actul sexual. Fata s-a plâns că a fost groaznic și dureros. Dirigintele a chemat mama copilului pentru a discuta cu aceasta. Mama a negat totul, spunând că fiica sa minte.

Situația 3

Maria, studentă în anul trei, a început recent să lucreze la o grădiniță ca asistentă de educatoare într-o grupă de copii cu vârsta de 3 ani. Educatoarea Iana are experiență de lucru cu copiii. Ea poate menține disciplina și copiii se poartă bine în timpul lecțiilor. Într-o zi, grupul a mers la o plimbare. Când toți copiii erau gata să meargă, s-a dovedit că lipsește Cătălin. Iana a mers să caute copilul. Cătălin stătea neputincios în vestiar, deoarece nu-și putea găsi pălăria. Educatoarea s-a enervat și a început să caute singură pălăria. Când a găsit-o, în cele din urmă, sub niște rafturi, a tras copilul de mână și l-a împins spre ușă. Ca urmare a acestei mișcări bruște, băiatul și-a pierdut echilibrul, a căzut și s-a tăiat la cap de marginea unui raft. Maria a fost martoră la această situație. Când părinții au venit după Cătălin la grădiniță, au întrebat ce s-a întâmplat cu băiatul. Maria a auzit clar răspunsul dat de Iana precum că el s-a împiedicat de papucii copiilor în vestiar. Mariei nu i-a plăcut răspunsul educatoarei, dar nu știa ce să facă. Ea a vorbit cu Angela, care lucra de mai mult timp ca asistent de educator. Angela a spus că Iana este o educatoare respectată, le place copiilor și nu crede că ar fi putut proceda așa cu un copil. Maria s-a gândit să vorbească cu directorul, dar i-a fost teamă că nici directorul nu o va crede. Mai mult decât atât, nu a vrut să fie considerată o turnătoare la noul ei loc de muncă.

¹⁰ Politica de protecție a copiilor împotriva abuzului în instituțiile de învățământ. Curs de instruire pentru profesioniști. Nobody's Children Foundation www.fdn.pl

Situația 4

Liceul X se bucură de o bună reputație în rândul părinților. Nivelul de predare este unul înalt, majoritatea copiilor luând cu succes testele finale. Școala organizează întâlniri, adunări și jocuri pentru elevii săi. În fiecare an, toți elevii din clasele a X-a trebuie să ia parte la o activitate extracurriculară – Balul bobocilor. Diriginta unei clase a publicat pe rețelele de socializare fotografii și imagini video de la această activitate. Imediat după ce au fost publicate, au apărut comentarii umilitoare ce se refereau la felul în care elevii cântă și dansează. Părinții elevilor și-au exprimat indignarea și au cerut ca toate persoanele vinovate să fie pedepsite. Directorul însă nu a văzut o problemă în acest fapt și a negat orice acuzație.

Situația 5

Mihai are șase ani și tocmai a început să frecventeze grădinița. Mama sa este foarte tânără, ea a născut băiatul la doar 17 ani. Tatăl copilului lucrează în străinătate și vine în vizită la fiecare două-trei luni. Mama lucrează jumătate de zi. Mihai pare a fi un copil căruia nu-i lipsește nimic din cele necesare, însă zâmbește rar, este retras, pare speriat de ceva și nu este fericit când vine mama să-l ia de la grădiniță. Educatoarea lui Mihai se întreabă ce ar trebui să facă în această situație.

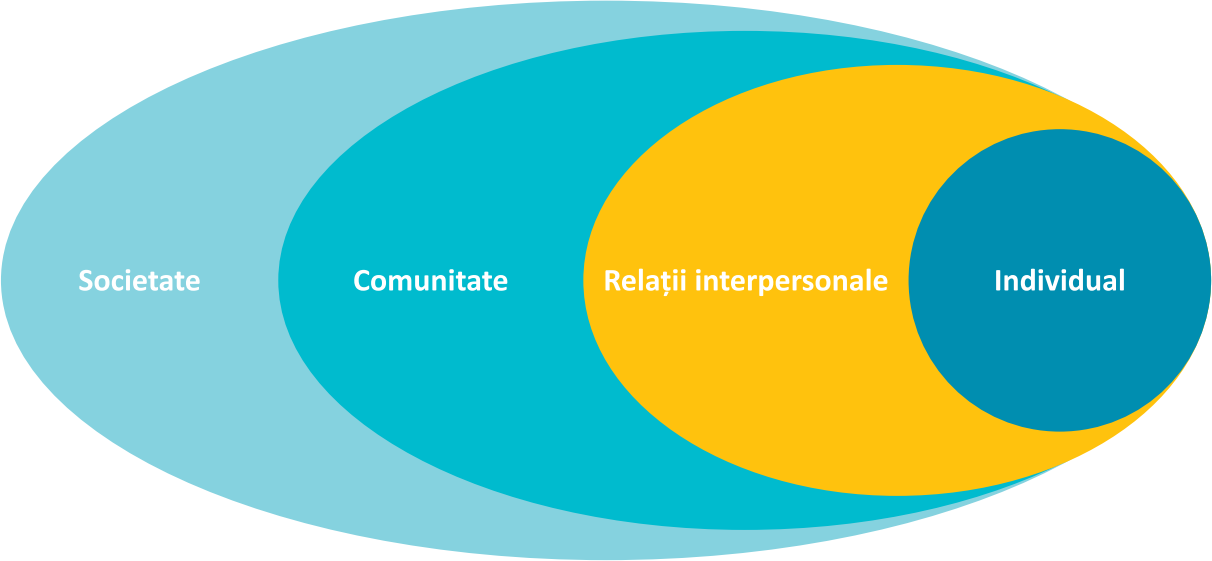
Situația 6

Irina, care are 12 ani, face partea dintr-o familie ce include mama, tata și fratele ei mai mic. Mama fetei a plecat la lucru peste hotare cu scopul de a câștiga bani pentru finalizarea construcției casei de locuit, lăsând copii în grija tatălui. Tatăl Irinei este angajat în câmpul muncii și după plecarea mamei a zis că toate lucrurile „de femeie” deja vor fi realizate de Irina. Astfel, fetița făcea curățenie, pregătea mâncare, spăla hainele și vesela, avea grijă de fratele mai mic. În același timp, ea trebuia să fie și o elevă exemplară, să-și bucure părinții cu reușitele ei școlare. Pe lângă toate, tatăl ei i-a luat fetei telefonul și le-a interzis copiilor să vorbească cu mama.

Deseori, tatăl venea de la serviciu în stare de ebrietate și o certa pe Irina pentru lucrurile făcute „incorect”. Într-o seara a trecut și mai departe – a încercat să o impună pe fiică să o înlocuiască pe mama sa și în patul lui, spunând că „așa trebuie”. Astfel, de câteva ori a întreținut raporturi sexuale cu fiica, de fiecare dată fiind în stare de ebrietate. La școală Irina a auzit de la dirigintă despre faptul că oricare copil poate să se adreseze după ajutor și i-a povestit acesteia despre violența suportată acasă. Diriginta urma să rezolve această situație.

Fișa informativă 4. Modelul ecologic de prezentare a factorilor de risc pentru abuzul copiilor

Modelul ecologic de prezentare a factorilor de risc privind abuzul copilului

Sursa: Preventing Child Maltreatment: a guide to taking action and generating evidence, WHO 2016

La **nivelul factorilor individuali**, ce includ o multitudine de variabile biologice, psihocomportamentale, sociale, se atribuie atât caracteristicile părintelui/persoanei în grija căreia se află copilul, cât și caracteristicile copilului.

Riscuri legate de sănătatea, situația psihosocială a părintelui/ persoanei în îngrijirea căreia se află copilul	Riscuri legate de situația copilului
• boli psihice; • dereglări afective (anxietate, stări depresive, agresivitate, culpabilitate etc.); • retard mental; • consum de alcool și/sau droguri; • nașterea copilului la vârsta adolescenței; • experiență de violență în propria copilărie etc.	• boli psihice; • dizabilități fizice; • temperament iritabil; • hiperactivitate; • naștere prematură sau greutate mică la naștere; • frați și surori, apropiați ca vârstă sau cu necesități speciale, care solicită atenția părintelui.

La **nivelul interpersonal** se examinează factorii ce derivă din multitudinea de relații interpersonale – cu membrii familiei, cu vecinii, prietenii, colegii –, care pot influența factorii individuali, astfel crescând riscul pentru declanșarea situației de violență asupra copilului. La această categorie de factori se atribuie:

- atașamentul dezorganizat dintre părinte și copil;
- violența dintre membrii familiei;
- problemele de sănătate fizică sau mintală ale membrilor familiei;
- lipsa suportului din partea rețelei sociale (familia extinsă, vecinii, prietenii, biserica, serviciile comunitare, colegii de servici/de școală etc.);
- discriminarea familiei pe motive etnice, religioase etc.;
- divorțul sau separarea părinților;
- decesul unei persoane apropiate;
- comportamentul antisocial al membrilor familiei;

Factorii de risc plasați la **nivel de comunitate** caracterizează capacitatea cetățenilor și a profesioniștilor din comunitate de a recunoaște, preveni și răspunde la cazurile de abuz și neglijare a copiilor. Pe lângă problemele din interiorul familiei, părinții și copiii se confruntă cu probleme sociale și economice. Cercetările lui Polansky, Ammons și Gaudin (1985), ale lui Bouchard și Desfosses (1989), Garbarino și Sherman (1980) și ale altor savanți au determinat că familiile în care violența se repetă cu regularitate au rețele sociale reduse și nu le oferă suportul necesar. În același timp, acestea nu știu cum să folosească resursele comunității.¹¹

În același timp, unele caracteristici ale comunității creează condiții favorabile pentru amplificarea fenomenului violenței față de copii:

- toleranța pedepselor corporale și a violenței în general;
- inegalitatea genurilor;
- lipsa serviciilor de protecție a copilului și a familiei;
- nivelul sporit al șomajului;
- sărăcia;
- consumul sporit de alcool;
- insuficiența politicilor locale în domeniul prevenirii și combaterii violenței.

Factorii de risc plasați la nivel de societate se exprimă prin normele, valorile promovate și aplicate în societate. Factorii ce pot contribui la creșterea incidenței cazurilor de violență în societate sunt:

- politicile sociale, educaționale, economice, de sănătate bazate pe standarde joase;
- normele culturale și sociale care încurajează agresivitatea și violența interpersonală, inclusiv pedepsele corporale (prin intermediul mass-mediei, artei, jocurilor etc.);
- tradițiile ce subestimează importanța relațiilor bazate pe încredere între părinți și copii;

¹¹ *Copilul maltratat: evaluare, prevenire, intervenție*. Red. Ș. Ionescu. București, 2001.

Fișa de lucru 5. Factorii de risc pentru violența în instituția de învățământ

Când?/Unde? Activități/ servicii/ spații denumire/descri- eri	Cine? Persoane care pot intra în con- tact cu copiii	Ce se poate întâm- pla? Comportamente vio- lente	Ce factori de risc au contribuit? Factori de risc

Fișa de lucru 6. Chestionar pentru elevi privind riscurile de violență

Prin acest chestionar colectăm informații despre situațiile de violență din școală. În completarea chestionarului nu există răspunsuri corecte sau greșite, dar acestea ne vor ajuta să înțelegem cât de protejat te simți. Chestionarul este anonim, nu trebuie să îți scrii numele pe el și se completează doar dacă dorești.

Genul: ☐ masculin ☐ feminin

Vârsta: _____

Cât de des au apărut următoarele situații în perioada semestrului? Încercuiește cifra corespunzătoare răspunsului tău.	Nicio- dată	Une- ori	Frec- vent
1 Am văzut situații în care unii elevi au manifestat violență față de alți elevi:			
a) în clasă în timpul lecției.....	1	2	3
b) în clasă în timpul pauzei	1	2	3
c) pe coridor în timpul pauzei	1	2	3
d) în vestiar	1	2	3
e) în cantină	1	2	3
f) în blocul sanitar	1	2	3
g) în ograda școlii	1	2	3
h) alte variante	1	2	3
i)	1	2	3
2 Am văzut situații în care adulții au manifestat violență față de alți elevi:			
a) în clasă în timpul lecției.....	1	2	3
b) în clasă în timpul pauzei	1	2	3
c) pe coridor în timpul pauzei	1	2	3
d) în vestiar	1	2	3
e) în cantină	1	2	3
f) în blocul sanitar	1	2	3
g) în ograda școlii	1	2	3
h) alte variante	1	2	3
i) adultul era: angajat al școlii	Da	Nu	Nu știu
j) persoană străină	Da	Nu	Nu știu

Cât de des au apărut următoarele situații în perioada semestru- lui? Încercuiește cifra corespunzătoare răspunsului tău.		Nicio- dată	Une- ori	Frec- vent
3	Am văzut elevi care manifestau față de alți elevi următoarele comportamente:			
	a) loveau, băteau, distrugau/aruncau cu obiecte	1	2	3
	b) foloseau obiecte periculoase (armă, cuțit, briceag etc.).....	1	2	3
	c) utilizau cuvinte jignitoare, porecleau, amenințau	1	2	3
	d) abuzau sexual alți elevi	1	2	3
	e) postau online informații sau fotografii jenante/ umilitoare despre alți elevi	1	2	3
	f) hărțuiau fizic și psihologic una și aceeași persoană timp în- delungat	1	2	3
	g) alte variante	1	2	3
	h)	1	2	3
4	Am văzut adulți care manifestau față de elevi următoarele com- portamente:			
	a) loveau, băteau, distrugau/aruncau cu obiecte	1	2	3
	b) foloseau obiecte periculoase (armă, cuțit, briceag etc.).....	1	2	3
	c) utilizau cuvinte jignitoare, porecleau, amenințau	1	2	3
	d) abuzau sexual elevi	1	2	3
	e) postau online informații sau fotografii jenante/ umilitoare despre elevi	1	2	3
	f) hărțuiau fizic și psihologic una și aceeași persoană timp în- delungat	1	2	3
	g) alte variante	1	2	3
	h)	1	2	3
5	Am fost în situații în care alți elevii au manifestat violență față de mine:			
	a) în clasă în timpul lecției.....	1	2	3
	b) în clasă în timpul pauzei	1	2	3
	c) pe coridor în timpul pauzei	1	2	3
	d) în vestiar	1	2	3
	e) în cantină	1	2	3
	f) în blocul sanitar	1	2	3
	g) în ograda școlii	1	2	3
	h) alte variante	1	2	3
	i)	1	2	3

Cât de des au apărut următoarele situații în perioada semestru-lui? Încercuiește cifra corespunzătoare răspunsului tău.		Nicio- dată	Une- ori	Frec- vent
6	Am fost în situații în care adulții au manifestat violență față de mine:			
	a) în clasă în timpul lecției.....	1	2	3
	b) în clasă în timpul pauzei	1	2	3
	c) pe coridor în timpul pauzei	1	2	3
	d) în vestiar	1	2	3
	e) în cantină	1	2	3
	f) în blocul sanitar	1	2	3
	g) în ograda școlii	1	2	3
	h) alte variante	1	2	3
	i)	1	2	3
7	Am fost în situații în care alți elevi au manifestat față de mine următoarele comportamente:			
	a) loveau, băteau, distrugau/aruncau cu obiecte	1	2	3
	b) foloseau obiecte periculoase (armă, cuțit, briceag etc.).....	1	2	3
	c) utilizau cuvinte jignitoare, porecleau, amenințau	1	2	3
	d) abuzau sexual	1	2	3
	e) postau online informații sau fotografii jenante/ umilitoare despre mine	1	2	3
	f) mă hărțuiau fizic și psihologic timp îndelungat	1	2	3
	g) alte variante	1	2	3
	h)	1	2	3
8	Am fost în situații în care adulții au manifestat față de mine următoarele comportamente:			
	loveau, băteau, distrugau/aruncau cu obiecte	1	2	3
	foloseau obiecte periculoase (armă, cuțit, briceag etc.).....	1	2	3
	utilizau cuvinte jignitoare, porecleau, amenințau	1	2	3
	abuzau sexual	1	2	3
	postau online informații sau fotografii jenante/ umilitoare despre mine	1	2	3
	mă hărțuiau fizic și psihologic timp îndelungat	1	2	3
	alte variante	1	2	3
	i)	1	2	3

	Cât de des au apărut următoarele situații în perioada semestru- lui? Încercuiește cifra corespunzătoare răspunsului tău.	Nicio- dată	Une- ori	Frec- vent
9	În situațiile în care am văzut/am fost victimă a violenței, am so- licitat ajutor de la:			
	coordonator	1	2	3
	diriginte	1	2	3
	psiholog	1	2	3
	profesor	1	2	3
	director	1	2	3
	părinte	1	2	3
	rudă	1	2	3
	altă variantă.....	1	2	3
	Nu am solicitat ajutor			
10	În situațiile în care am văzut/am fost victima violenței nu am solicitat ajutor din motiv că:			
	Îmi este frică	1	2	3
	Nu cred că voi primi ajutor	1	2	3
	Nu știu de la cine să cer ajutor	1	2	3
	Prefer să-mi rezolv problemele singur	1	2	3
	altă variantă	1	2	3

Interpretarea rezultatelor din chestionar:

- Rezultatele chestionarului pot fi interpretate atât cantitativ, cât și calitativ.
- Pentru a interpreta rezultatele, se va calcula media răspunsurilor tuturor respondenților, care se va raporta la datele din tabel.

Risc înalt de violență	Risc moderat de violență	Risc scăzut de violență
Media răspunsurilor este de 2,5-3	Media răspunsurilor este de 1,5-2,4	Media răspunsurilor este de 1-1,4

- Răspunsurile pot fi analizate și separat, pe fiecare formă de violență aparte.
- Trebuie de acordat o atenție deosebită itemilor care au fost evaluați cu 3 puncte, ceea ce semnifică un risc înalt de violență față de copii.

Fișa de lucru 7. Chestionar pentru părinți privind riscurile de violență față de copii

Vă rugăm să completați acest chestionar, bifând în dreptul răspunsurilor pe care le considerați potrivite și care răspund nevoilor de protecție a copilului. Răspunsurile oferite ne vor ajuta să identificăm riscurile de violență și să elaborăm o Politică de protecție a copilului.

1. Se întâmplă cazuri de violență în școala în care învață copilul Dumneavoastră?

- a) Foarte des b) Deseori c) Uneori d) Niciodată

2. Cât de frecvent sunt manifestate față de copii următoarele forme de violență?

Forme de violență	Deseori	Uneori	Niciodată
a) violență fizică			
b) violență psihologică			
c) violență sexuală			
d) neglijare			
e) bullying/hărțuire			

3. Dacă ați afla/asista la o situație de violență față de copil, cum ați reacționa?

- a) Nu m-aș implica, pentru că nu este responsabilitatea mea.
b) Aș încerca să intervin pentru a stopa violența.
c) Aș anunța un angajat din instituție (profesor, diriginte, director , coordonator).
d) Aș anunța o persoană responsabilă din afara instituției (polițist, asistent social).

4. Cine manifestă violența față de copii? Cât de des?

Categorii	Deseori	Uneori	Niciodată
a) profesorii			
b) părinții			
c) persoane din afara școlii			
d) elevii			
e) alte persoane _____			

5. În ce contexte/activități se manifestă violența față de copii?

Categorii	Deseori	Uneori	Niciodată
a) în cadrul lecțiilor			
b) la recreații			
c) în vestiarele școlii			
d) în ograda școlii			
e) la activitățile extracurriculare			
f) în cantină			
altele _____			

6. Cum credeți că ar putea fi prevenită violența în școala în care învață copilul Dvs.?

- Copiii să fie informați despre violență/bullying.
- Să cunoască persoanele de la care pot solicita ajutor.
- Să existe posibilități pentru copii/părinți de a informa anonim despre cazurile de violență.
- Să crească măsurile de securitate, de pază în școală.
- Copiii să fie supravegheați mai atent de către cadrele didactice.
- Să intervină profesorii pentru a stopa cazurile de violență.
- Să li se ofere copiilor asistență psihologică.
- Să fie implicați părinții elevilor în soluționarea cazurilor de violență.
- Alte măsuri _____

Interpretarea calitativă a rezultatelor din chestionare:

Interpretarea calitativă a rezultatelor din chestionarele prezentate poate fi realizată prin evidențierea frecvenței răspunsurilor oferite de respondenți, conform tabelului:

Risc înalt de violență	Risc moderat de violență	Risc scăzut de violență
Majoritatea au răspuns "deseori".	Majoritatea au răspuns "uneori".	Majoritatea au răspuns "niciodată".

Fișa de lucru 8. Chestionar pentru profesori privind riscurile de violență față de copii

Vă rugăm să completați acest chestionar prin bifare în dreptul răspunsurilor pe care le considerați potrivite și care răspund nevoilor de protecție a copilului. Răspunsurile oferite ne vor ajuta să identificăm riscurile de violență și să elaborăm o Politică de protecție a copilului.

1. Se întâmplă cazuri de violență în instituția în care lucrați?

- a) Foarte des b) Deseori c) Uneori d) Niciodată

2. Cât de frecvent sunt manifestate față de copii următoarele forme de violență?

Forme de violență	Deseori	Uneori	Niciodată
a) violență fizică			
b) violență psihologică			
c) violență sexuală			
d) neglijare			
e) bullying/hărțuire			

3. Dacă ați afla/asista la o situație de violență față de copil, cum ați reacționa?

- a) Nu m-aș implica, pentru că nu este responsabilitatea mea.
b) Aș încerca să intervin pentru a stopa violența.
c) Aș anunța coordonatorul activităților de protecție a copilului din instituție.
d) Aș anunța părinții copiilor implicați în situația de violență.

4. Cine manifestă violența față de copii? Cât de des?

Categorii	Deseori	Uneori	Niciodată
a) profesorii			
b) părinții			
c) persoane din afara școlii			
d) elevii			
e) alte persoane _____			

5. În ce contexte/activități se manifestă violența față de copii? Cât de des?

Categorii	Deseori	Uneori	Niciodată
a) în cadrul lecțiilor			
b) la recreații			
c) în vestiarele școlii			
d) în ograda școlii			
e) la activitățile extracurriculare			
f) în cantină			
g) altele _____			

6. Cum credeți că ar putea fi prevenită violența în instituția în care lucrați?

- a) Să informăm copiii despre violență/bullying
- b) Să informăm copiii despre persoanele de la care pot solicita ajutor.
- c) Să oferim posibilitate copiilor de a comunica anonim despre cazurile de violență.
- d) Să sporim măsurile de securitate, de pază în școală.
- e) Să supraveghem copiii în toate spațiile și activitățile școlare.
- f) Să intervină profesorii pentru a stopa cazurile de violență.
- g) Să raportăm coordonatorului cazurile de violență suspectate.
- h) Să colaborăm cu părinții elevilor implicați în cazuri de violență.
- i) Alte variante _____

Interpretarea calitativă a rezultatelor din chestionare:

Interpretarea calitativă a rezultatelor din chestionarele prezentate poate fi realizată prin evidențierea frecvenței răspunsurilor oferite de respondenți, conform tabelului:

Risc înalt de violență	Risc moderat de violență	Risc scăzut de violență
Majoritatea au răspuns "deseori".	Majoritatea au răspuns "uneori".	Majoritatea au răspuns "niciodată".

Fișa de lucru 9. Acțiuni de prevenire, identificare și intervenție în cazurile de violență între copii, inclusiv violență în bază de gen, și de bullying

[illegible]

Fișa informativă 10. Lista actelor normative relevante elaborării conținutului PPC

- Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor-victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului¹²
- Metodologia de aplicare a Procedurii de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ preuniversitar în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului¹³
- Repere metodologice privind securitatea și siguranța online a elevilor în procesul educațional la distanță pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal în anul de studii 2020-2021¹⁴
- Regulamentul privind comunicarea între instituțiile de învățământ și mass-media în cazurile care se referă la copii¹⁵
- Codul de etică al cadrului didactic, MECC¹⁶
- Politica de protecție a copilului în instituția de învățământ. Ghid de implementare, MECC¹⁷

¹² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro

¹³ <http://singerei.educ.md/wp-content/uploads/sites/510/2020/07/Metodologia-de-aplicare-a-Procedurii-de-organizare-institu%C5%A3ional%C4%83-%C5%9Fi-de-interven%C5%A3ie-a-lucr%C4%83torilor-institu%C5%A3iilor-de-%C3%AEenv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2nt-preuniversitar.pdf>

¹⁴ https://mecc.gov.md/sites/default/files/img20201007_13332167.pdf

¹⁵ https://mecc.gov.md/sites/default/files/10._ordin_me_60_07.02.2014_regulament_comunica-re_mass_media.pdf

¹⁶ https://mecc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/codul_de_etica_ro_4.pdf

¹⁷ https://mecc.gov.md/sites/default/files/politica_de_protectie_a_copiluluiighid_de_implementare.pdf

Fișa de lucru 11. Chestionarul de autoevaluare privind Politica de protecție a copilului (conținut, proces de elaborare și de implementare)

Pentru fiecare indicator din chestionar, Vă rugăm să evaluați conținutul, procesul de elaborare și de implementare a PPC în instituție, bifând în dreptul fiecărui indicator una din următoarele variante:

- **T** – implementată în totalitate;
- **M** – implementată în mare parte (progres semnificativ în aplicarea procedurilor, chiar dacă acestea mai necesită intervenții suplimentare; instituția ar putea avea resurse/instrumente pe care să le împărtășească cu alții);
- **P** – implementată parțial (politici/ proceduri recunoscute/înțelese, acțiuni inițiale întreprinse pentru implementare și un plan pentru dezvoltare; există practici, însă acestea nu sunt încă instituționalizate/scrise);
- **N** – nu este implementată (nu sunt întreprinse acțiuni pentru a implementa standardul, nu este recunoscut/înțeles, nu este în agendă).

În secțiunea “Note/Reflecții” Vă rugăm să expuneți eventuale comentarii/idei raportate la criteriul de evaluare.

Nr. d/o	Criterii de evaluare	T	M	P	N	Note/Reflecții
I. Conținutul Politicii de protecție a copilului						
1	Instituția dispune de un document intitulat Politica de protecție a copilului (PPC).					
2	Politica de protecție a copilului include o declarație/angajament al instituției privind protecția copiilor împotriva violenței, o introducere la PPC în care se comunică: ● motivul pentru care instituția dorește să elaboreze și să implementeze Politica de protecție a copilului împotriva violenței, precum și procedurile de protecție; ● modul în care instituția își va îndeplini sarcina asumată de protejare a copiilor de orice formă de violență; ● persoanele cărora li se aplică regulile și procedurile de protecție a copilului și care este statutul acestora; de exemplu, dacă regulile și procedurile sunt obligatorii și ar trebui să fie respectate de toate persoanele asociate cu instituția; ● definiția violenței asupra copilului care a fost adoptată de instituție; ● măsura în care Politica de protecție a copilului este în concordanță cu alte reguli și proceduri de promovare a drepturilor/stării de bine a copilului în instituție.					

Nr. d/o	Criterii de evaluare	T	M	P	N	Note/Reflecții
3	PPC include reguli de raportare și proceduri de intervenție ce specifică, pas cu pas, acțiunile ce urmează a fi luate în caz că există semne ce sugerează că un copil a fost abuzat sau siguranța acestuia este amenințată de străini, membri ai familiei, membri ai personalului instituțional sau alți copii.					
4	PPC conține reguli de protecție a datelor cu caracter personal ale elevilor, definindu-se modalitățile de colectare și păstrare a informațiilor cu privire la copii.					
5	PPC include reguli privind înregistrarea și utilizarea imaginilor foto/video cu copii.					
6	PPC include reguli de comunicare între personalul instituției și copii, inclusiv o descriere completă a comportamentului inacceptabil în interacțiunea cu copiii. Acestea se referă la: ● contactul fizic ● comunicarea verbală ● tratamentul egal ● orice contact direct sau online cu copiii în afara instituției ● condițiile de transport și de cazare ● activități de igienă și îngrijire ● disciplinarea copilului					
7	PPC include proceduri sigure de angajare a personalului, ceea ce presupune că: ● Fiecare candidat va prezenta cazierul judiciar. ● Fiecare candidat va prezenta referințe de la persoane care au lucrat cu candidatul în trecut și care pot confirma experiența acestuia și conformitatea pentru a lucra cu copiii. ● În procesul de angajare, în cadrul interviului de angajare fiecărui candidat i se vor adresa întrebări prin care se vor evalua cunoștințele în domeniul protecției copiilor și atitudinile față de copii. ● Fiecare angajat este informat despre PPC și semnează un Angajament de respectare a prevederilor PPC.					
8	PPC conține reguli de acces al copiilor la Internet și de protecție a copiilor de conținuturile dăunătoare pe Internet, inclusiv numirea unei/unor persoane responsabile pentru supravegherea securității rețelei de calculatoare.					
9	PPC include reguli și proceduri de comunicare pentru angajații instituției cu reprezentanții mass-mediei privind oferirea informațiilor despre copii.					
10	PPC corespunde cu actele normative naționale în domeniul protecției copilului.					

Nr. d/o	Criterii de evaluare	T	M	P	N	Note/ Ref-lecții
	Politica de protecție a copilului împotriva violenței conține instrumente de implementare a PPC (acorduri, angajamente etc.) care sunt incluse la rubrica Anexe.					
11	PPC include reguli pentru protejarea copiilor în cadrul activităților online.					
II. Procesul de elaborare și implementare a PPC						
12	La elaborarea Politicii de protecție a copilului au participat angajați ai instituției, elevi și părinți.					
13	PPC a fost aprobată la Consiliul de administrație al instituției.					
14	În instituție există un Plan de implementare a PPC, care include: • activitățile de implementare • data/perioada • persoanele responsabile de implementare • resursele necesare • indicatorii de performanță • persoanele responsabile de monitorizare					
15	Fiecare angajat al instituției este informat despre PPC: este desemnată persoana care realizează informarea; este realizată evidența și documentarea acestei activități (semnarea declarațiilor de angajament).					
16	Toate persoanele neangajate, cărora li se permite să desfășoare activități cu copiii, sunt informate despre PPC. În acest scop: • este utilizată o versiune prescurtată a PPC, adaptată pentru persoanele care nu sunt angajați ai instituției, dar desfășoară activități cu copiii; • este desemnată persoana care realizează informarea; • este realizată evidența și documentarea acestei activități.					
17	Toți părinții elevilor din instituție sunt informați despre PPC. În acest scop: • este desemnată persoana care realizează informarea; • este realizată evidența și documentarea acestei activități.					
18	Toți elevii din instituție sunt informați despre PPC: • este elaborată o versiune a PPC prietenoasă copiilor; • este desemnată persoana/persoanele care realizează informarea; • este realizată evidența și documentarea acestei activități.					

Nr. d/o	Criterii de evaluare	T	M	P	N	Note/Ref-lectii
19	Angajarea personalului se desfășoară conform procedurilor stabilite în PPC.					
20	În instituție sunt desemnate persoane responsabile de monitorizarea implementării PPC.					
22	Conținutul PPC și Planul de implementare sunt revizuite de fiecare dată când apare necesitatea sau cel puțin o dată pe an.					
23	Instituția informează angajații, reprezentanții părinților și ai elevilor despre rezultatele monitorizării și evaluării PPC.					

Resurse informaționale

Acte legale, normative naționale și internaționale:

1. COD nr. 1316 din 26-10-2000 CODUL FAMILIEI. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112685&lang=ro
2. LEGE nr. 338 din 15-12-1994 privind drepturile copilului. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94939&lang=ro
3. LEGE nr. 241 din 20-10-2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107319&lang=ro
4. LEGE nr. 5 din 09-02-2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107179&lang=ro
5. LEGE nr. 45 din 01-03-2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro
6. LEGE nr. 133 din 08-07-2011 privind protecția datelor cu caracter personal. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121238&lang=ro
7. LEGE nr. 121 din 25-05-2012 cu privire la asigurarea egalității. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106454&lang=ro
8. LEGE nr. 30 din 07-03-2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106343&lang=ro
9. LEGE nr. 140 din 14-06-2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110518&lang=ro
10. LEGE nr. 137 din 29-07-2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110484&lang=ro
11. Hotărârea Guvernului RM nr. 1001 din 30-09-2005 privind instituirea Consiliului național pentru protecția drepturilor copilului. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=104274&lang=ro
12. Hotărârea Guvernului RM nr. 270 din 08-04-2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor-victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro
13. Hotărârea Guvernului RM nr. 143 din 12-02-2018 pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102076&lang=ro
14. Hotărârea Guvernului RM nr. 461 din 22-05-2018 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=101736&lang=ro

15. Hotărârea Guvernului RM nr. 708 din 27-12-2019 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor-victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119740&lang=ro
16. Ordin nr. 153/1043/1042/293 din 08.10.2014 cu privire la aprobarea Fișei de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului. https://msmps.gov.md/sites/default/files/legislatie/ordin_nr.1042_din_08.10.2014_cu_privire_la_aprobarea_fisei_de_sesizare_a_cazului_suspect_de_violenta_neglijare_exploatare_si_trafic_al_copilului.pdf
17. Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. https://cnpac.md/uploaded/Amicel/files/conv_dr_copilului.pdf
18. Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale. https://cnpac.md/uploaded/Amicel/files/Conventia_Lanzarote_2007.pdf
19. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul, la 11 mai 2011. <https://cnpac.md/uploaded/Amicel/Legislatie/acte%20internationale/Conventia%20CE%20privind%20combaterea%20violentei%20impotriva%20femeilor.istambul.pdf>
20. Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane. https://cnpac.md/uploaded/Amicel/Legislatie/acte%20internationale/Convenita_Consiliului_Europei_TFU.pdf
21. Convenția nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor. https://cnpac.md/uploaded/Amicel/files/legi/conventia_182_md.pdf
22. PROTOCOL FACULTATIV la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, semnat la New York la 6 septembrie 2000. <https://cnpac.md/uploaded/Amicel/files/legi/protocol.pdf>
23. DIRECTIVA 2011/92/UE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului. <https://cnpac.md/uploaded/Amicel/Legislatie/acte%20internationale/DIRECTIVA%202011.92.UE%20A%20PARLAMENTULUI%20EUROPEAN%20SI%20A%20CONSILIULUI.pdf>

Studii internaționale și naționale:

1. RAPORT global Ascuns la Vedere – O analiză statistică a violenței asupra copiilor, 2014. <https://www.cnpac.md/ro/raport-global-ascuns-la-vedere-o-analiza-statistica-a-violentei-a-supra-copiilor-2014/>
2. Studiul de cercetare Exploatarea sexuală a copiilor și tinerilor în scopuri comerciale: atitudini față de problemă în țările selectate din Europa Centrală și de Est. <https://www.cnpac.md/ro/studiu-de-cercetare-exploatarea-sexuala-a-copiilor-si-tinerilor-in-scopuri-comerciale-atitudini-fata-de-problema-in-tarile-selectate-din-europa-centrala-si-de-est/>

3. Studiu privind violența împotriva copiilor și tinerilor [VACS], 2019. <https://www.cnpac.md/ro/studiu-privind-violenta-impotriva-copiilor-si-tinerilor-vacs-2019/>

Studii CNPAC:

1. Studiul Opinii și percepții privind răspunsul statului în cazurile de abuz asupra copilului. <https://www.cnpac.md/ro/studiul-opinii-si-perceptiei-privind-raspunsul-statului-in-cazurile-de-abuz-asupra-copilului/>
2. Studiul Corelația dintre abuzul sexual în copilărie și comportamentul sexual riscant ulterior. <https://www.cnpac.md/ro/studiul-corelatia-dintre-abuzul-sexual-in-copilarie-si-comportamentul-sexual-riscant-ulterior/>
3. Studiul Mecanismul de monitorizare a implementării actelor intersectoriale și sectoriale în domeniul prevenirii și combaterii violenței, neglijării, exploatării și traficului copilului: provocări și perspective. <https://www.cnpac.md/ro/studiul-mecanismul-de-monitorizare-a-implementarii-actelor-intersectoriale-si-sectoriale-in-domeniul-prevenirii-si-combaterii-violentei-neglijarii-exploatarii-si-traficului-copilului-provocari-si-pers/>
4. Studiul Opinii și percepții privind violența în familie și abuzul asupra copiilor. <https://www.cnpac.md/ro/studiu-opinii-si-perceptiei-privind-violenta-in-familie-si-abuzul-asupra-copiiilor/>
5. Compendiul statistic cu privire la evoluția în anul 2019 a cazurilor de violență, neglijare, exploatare, trafic asupra copiilor. <https://www.cnpac.md/ro/compendiul-statistic-cu-privire-la-evolutia-in-anul-2019-a-cazurilor-de-violenta-neglijare-exploatare-trafic-asupra-copiiilor-3/>

Ghiduri, broșuri

1. Bătaia părintească înseamnă violență. Ghid pentru profesioniști. <https://www.cnpac.md/ro/bataia-parinteasca-inseamna-violenta/>
2. Copilul maltratat: intervenții multidisciplinare. <https://www.cnpac.md/ro/copilul-maltratat-interventii-multidisciplinare/>
3. Copilul-victimă a abuzului sexual: intervenții multidisciplinare. <https://www.cnpac.md/ro/coilul-victima-a-abuzului-sexual-interventii-multidisciplinare/>
4. Cum să ajutăm copiii abuzați sexual? Ghid pentru profesioniști. <https://www.cnpac.md/ro/cum-sa-ajutam-copiii-abuzati-sexual/>
5. Cum să educi copilul cu dragoste și respect. Ghid pentru părinți. <https://www.cnpac.md/ro/cum-sa-educi-copilul-cu-dragoste-si-respect/>
6. Cum să fiu un părinte bun pentru adolescentul meu? Ghid pentru părinți. <https://www.cnpac.md/ro/cum-sa-fiu-un-parinte-bun-pentru-adolescentul-meu/>
7. Cum să protejăm adolescenții de abuzul emoțional. Ghid pentru părinți. <https://www.cnpac.md/ro/cum-sa-protejam-adolescentii-de-abuzul-emotional/>
8. Cum să protejăm copiii de abuzul sexual. Ghid pentru părinți. <https://www.cnpac.md/ro/cum-sa-protejam-copiii-de-abuzul-sexual/>

9. Cum să recunosc un abuz. Broșură pentru adolescenți. <https://www.cnpac.md/ro/cum-sa-recunosc-un-abuz-brosura-pentru-adolescenti/>
10. Cum să recunosc un abuz. Broșură pentru copii. <https://www.cnpac.md/ro/cum-sa-recunosc-un-abuz-brosura-pentru-copii/>
11. Monitorizarea și evaluarea activităților cu tineri. Ghid pentru tineri și profesioniști care lucrează cu tinerii. Chișinău, 2006. https://drepturilecopilului.md/files/publications/GHID_1profes_2006_FINAL_New.pdf
12. Munca în adolescență. Broșură pentru adolescenți. <https://www.cnpac.md/ro/munca-in-adolescenta-2/>
13. Politica de protecție a copilului în instituția de învățământ. Ghid de implementare. MECC. https://mecc.gov.md/sites/default/files/politica_de_protectie_a_copiluluighid_de_implementare.pdf
14. Politica de protecție – pentru siguranța copiilor în instituțiile de învățământ. Pliant. <https://www.cnpac.md/ro/politica-de-protectie-pentru-siguranța-copiilor-in-institutiile-de-invatare/>
15. Prevenirea violenței în instituția de învățământ. Ghid metodologic. Sub redacția V. Adăscăliță, R. Josanu, I. Moldovanu, T. Epoian. Chișinău, 2017. https://mecc.gov.md/sites/default/files/prevenirea_violentei_in_institutia_de_invatamant_ghid_metodologic.pdf
16. Protecția copilului de violență în instituția de învățământ. Culegere de acte normative. Chișinău, 2017. https://drepturilecopilului.md/files/Culegere_Normative_RO.pdf
17. Strategii pentru o clasă fără bullying. Manual pentru profesori și personalul școlar. Salvați copiii, 2016. <http://listen.animusassociation.org/wp-content/uploads/2016/09/manual-rom-web.pdf>

CNPAC

CENTRUL NAȚIONAL DE PREVENIRE A ABUZULUI FAȚĂ DE COPII
www.cnpac.md